

สถานภาพความรู้และความเข้าใจ “ญี่ปุ่น” ของสังคมไทย: ศึกษาจากวิทยานิพนธ์ญี่ปุ่นศึกษา

สรัญญา คงจิตต์¹
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษา เพื่อสำรวจสถานภาพความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับญี่ปุ่นของสังคมไทยผ่านการศึกษาวิทยานิพนธ์จากมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ที่มีสถาบันที่เกี่ยวข้องกับญี่ปุ่นศึกษา 3 สถาบัน เพื่อสร้างฐานข้อมูลความรู้การวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา และวิเคราะห์ประเด็นการศึกษาที่ควรศึกษาต่อไป โดยใช้คำว่า “ญี่ปุ่น” เป็นคำสำคัญในการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลรวบรวมวิทยานิพนธ์ไทยในโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทยถึงปี พ.ศ. 2553 ผลการศึกษา พบว่า มีวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับญี่ปุ่นในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มากที่สุด และมีอยู่ในหลายสาขาวิชา หากแต่ประเด็นศึกษาก็น่าจะเป็นการศึกษาจากสภาวะสังคมปัจจุบันในขณะนั้นๆ เน้นความสัมพันธ์ด้านการค้าการลงทุน การศึกษาในช่วง 10 ปีหลังค่อนข้างไปด้านภาษาและวรรณคดี ทำให้ทราบว่ายังขาดงานวิจัยเพื่อร่วมมือแก้ไข และเตรียมรับมือปัญหาในมิติอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรเร่งศึกษาเพื่อขยายความรู้ญี่ปุ่นศึกษาของสังคมไทยต่อไป

¹ ประธานศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (saranya.jpcmu@gmail.com) (ผู้ร่วมทีมวิจัย นายสุรสิทธิ์ สมุทคุปต์, Dr.Senjo Nakai, อ.เฉลิมพล คงจิตต์)

State of Knowledge on Japanese Studies in Thailand: A Survey of Master's Theses

Saranya Kongjit¹

Faculty of Humanities, Chiang Mai University

Abstract

This research aims to study the state of knowledge of Japanese Studies in Thai society by analyzing the data, master's degree theses, gathered from three Japanese Studies schooling universities via Thai Library Integrated System (ThailIS). The purposes of the study is to (1) create the Japanese Studies theses database and (2) to indicate what issues about Japan that should be studied furthermore.

The result of research shows that the Japanese Studies related theses were found most in Thammasat University. Though topics of study is quite vary, they, however, related to current issues such as trading and investment in the meantime. Besides, the tendency of Japanese studies in the past 10 years also implies that the literature and Japanese linguistics related topics were very popular topics. This phenomenon suggests that we still lack of some significant fields of studies about Japan which should be more emphasized.

¹ Director of Japanese Studies Center. Faculty of Humanities, Chiang Mai University (saranya.jpcmu@gmail.com)

1. การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่น ที่สอดคล้องต่อลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นปัจจุบัน

ไทยกับญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ภายใต้เงื่อนไขความสัมพันธ์นี้ สังคมไทยได้ผลิตความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับญี่ปุ่นมากมาย แต่ทว่ายังไม่อาจกล่าวได้ว่าความรู้ความเข้าใจนั้น จะช่วยให้สังคมไทยเข้าใจญี่ปุ่นได้อย่างแท้จริง

Wada, Jun (2004) ได้แสดงข้อเสนอไว้ว่า พลัของโลกาณวัตน์ ถึงแม้จะนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงด้านดี เช่น การสร้างโอกาสที่กว้างขวางขึ้นของระบบเศรษฐกิจ และการที่แต่ละชาติจะมีความเข้าใจระหว่างกันดีขึ้น แต่ที่จริงแล้วจำเป็นที่จะต้องตระหนักถึงด้านที่มีความเสี่ยงของโลกาณวัตน์ที่อาจจะเกิดผลลัพธ์ไปในอีกด้านหนึ่ง การติดต่อกับอีกวัฒนธรรมหนึ่งอาจจะนำมาซึ่งความขัดแย้ง และแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วยการพัฒนาคุณภาพความรู้เกี่ยวกับอีกชาติหนึ่ง หากเตรียมตัวเรียนรู้ “ผู้อื่น” ดีเท่าไร ก็หมายถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการเผชิญหน้ากับอนาคตนั่นเอง

2. สถานภาพการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นและญี่ปุ่นศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน

2.1. สถานภาพการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น

ผลสำรวจเกี่ยวกับสถานการณ์การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของ The Japan Foundation ปี ค.ศ. 2009 พบว่า มีผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในฐานะภาษาต่างประเทศที่เป็นผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมีจำนวนถึง 78,802 คน จัดอยู่ในลำดับที่ 7 ของ

โลก ประเด็นสำคัญอีกประการ ได้แก่ นักศึกษาชาวไทยในระดับอุดมศึกษา ที่ศึกษาภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยนั้นมีจำนวน 21,915 คน ซึ่งถือเป็นลำดับที่ 1 ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นอันดับที่ 5 ของโลก อีกทั้งรายงานฉบับนี้ ยังได้ชี้ให้เห็นว่าแรงจูงใจอันดับต้นๆ ในการศึกษาภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนคือ ความสนใจในตัวภาษา การสนทนา สื่อสาร การทุนหรือแอนิเมชัน วรรณคดี และประวัติศาสตร์ และยังแสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจที่เกิดจากความใคร่รู้ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ก็มีเพิ่มมากขึ้นถึงเท่าตัว เมื่อเทียบกับผลสำรวจในปี ค.ศ. 2006 แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนเริ่มให้ความสนใจกับสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจการเมือง และความเป็นญี่ปุ่นในด้านอื่นๆ นอกเหนือจากภาษาญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้น

งานวิจัยเกี่ยวกับ หลักสูตรการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยของ エックアリアスリ、エックナリン (2008) ได้ชี้ให้เห็นว่า เนื้อหาหลักสูตรการเรียนส่วนใหญ่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะภาษา เพื่อให้ผ่านเกณฑ์การสอบวัดระดับความรู้ความสามารถด้านภาษาญี่ปุ่น เพื่อรับรองความสามารถด้านภาษาในการสมัครเข้าทำงานในบริษัทญี่ปุ่นมากกว่าที่จะเพิ่มพูนความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่นในภาพรวม

2.2. สถานภาพการเรียนการสอนญี่ปุ่นศึกษา

อันที่จริงการศึกษาเกี่ยวกับญี่ปุ่นในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ได้มีมาก่อนหน้านี้แล้ว รวมถึงการศึกษาทางด้าน “ญี่ปุ่นศึกษา” ได้ขยายตัวมากขึ้น มหาวิทยาลัยอย่างน้อยสี่แห่งได้มีการศึกษาระดับมหาบัณฑิตทางด้านญี่ปุ่น

ศึกษา และได้มีผลงานการศึกษาของมหาบัณฑิตจำนวนไม่น้อยที่เกี่ยวข้องกับญี่ปุ่นในด้านต่างๆ ผลงานการศึกษาเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นตัวแทนความรู้ความเข้าใจสังคมการเมืองวัฒนธรรมและเศรษฐกิจญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี

แต่ทว่าจากผลการสำรวจของนักวิชาการด้านญี่ปุ่นศึกษาที่รวบรวมไว้ในเอกสารหลังการประชุมเรื่อง “การให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นกับการส่งเสริมการเรียนการสอนญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย: การย้อนพินิจในอดีตและการส่งเสริมในอนาคต” (ศิริพร วัชชวัลคุ และคณะ, 2548) พบว่า การเรียนการสอนญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยยังมีข้อจำกัดมากมาย และมีเนื้อหากระจุกตัวตามความเชี่ยวชาญของผู้สอน งานด้านเศรษฐกิจ การบริหารธุรกิจ และเทคโนโลยีมีมากกว่างานด้านรัฐศาสตร์ และงานด้านประวัติศาสตร์นั้นยังมีไม่มากนัก อีกทั้งส่วนใหญ่เป็นการศึกษาโดยใช้ข้อมูลเอกสารของฝ่ายไทยและตะวันตก มากกว่าที่จะใช้ข้อมูลจากเอกสารของฝ่ายญี่ปุ่น ทั้งนี้การศึกษาเรื่องราวของประเทศญี่ปุ่นนั้น มีความคาบเกี่ยวกันในหลายด้านเช่น การศึกษาด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง หรือแม้กระทั่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บางกรณีไม่สามารถแยกแยะได้ว่า งานชิ้นใดเป็นงานด้านใด ทั้งนี้การตื่นตัวในการศึกษาด้านญี่ปุ่นศึกษาจะขึ้นอยู่กับความสำเร็จของญี่ปุ่นทั้งด้านเศรษฐกิจ รวมถึงการศึกษา ซึ่งจะศึกษาญี่ปุ่นในฐานะที่เป็นต้นแบบเป็นส่วนใหญ่ แต่อย่างไรก็ดี ก็มีการศึกษาญี่ปุ่นจากประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจที่ย่ำแย่อีกด้วย ทั้งนี้ปัญหาความไม่แพร่หลายของการเรียนการสอนด้านญี่ปุ่นศึกษา เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของการจัดการศึกษา และปัญหาจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่มีอยู่อย่างจำกัดทั้งในแง่ปริมาณและสาขาวิชา

2.3 คุณสมบัติของบุคลากรด้านภาษาญี่ปุ่น และญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย

ダムロンチャイ、ナリーヌット (2013) คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้ทำการวิจัยในหัวข้อ “ความคาดหวังต่อคุณสมบัติของบุคลากรด้านภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย” เพื่อศึกษาความคาดหวังต่อคุณสมบัติของผู้จบการศึกษาด้านญี่ปุ่นศึกษา โดยมีข้อสรุปว่า ผู้ประกอบการโดยส่วนใหญ่ต้องการบุคลากรชาวไทยที่มีความสามารถด้านภาษาญี่ปุ่นในหลากหลายตำแหน่งหลากหลายสายวิชาชีพไม่ได้จำกัดอยู่เพียงอาชีพล่ามนักแปลหรือผู้ประสานงานเพียงอย่างเดียว อีกทั้งผู้ประกอบการชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่คาดหวังว่าบัณฑิตจะต้องมีทักษะด้านการใช้ภาษาญี่ปุ่นเป็นพื้นฐาน ประกอบกับมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมญี่ปุ่น ทั้งวัฒนธรรมในแง่ทั่วไป ตลอดจนวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่น ซึ่งมีเอกลักษณ์และแตกต่างจากวัฒนธรรมอื่นๆ และงานวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นปัญหาว่า แนวทางการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่มักเน้นแต่เพียงทักษะด้านการใช้ภาษาทั่วไปหรือภาษาธุรกิจพื้นฐาน แต่ยังไม่เน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมญี่ปุ่นอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างพื้นฐานให้กับผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อมในการออกไปประกอบวิชาชีพกับคนญี่ปุ่น อีกทั้งการศึกษาเกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ที่เน้นพัฒนาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่นในองค์กรรวม ยังมีอยู่น้อย และได้เสนอให้มีการพยายามพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในด้านญี่ปุ่นศึกษาให้เพิ่มมากขึ้น โดยอาจพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาที่เน้นทักษะด้านอื่นๆ นอกเหนือจากทักษะด้านภาษาญี่ปุ่น หรือพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาด้านญี่ปุ่นศึกษาให้มีมากยิ่งขึ้นกว่าในปัจจุบัน

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า ในปัจจุบันผู้เรียนเริ่มสนใจที่จะเรียนรู้ญี่ปุ่นในประเด็นอื่นที่นอกเหนือจากการเรียนภาษาเพิ่มขึ้น แต่หลักสูตรการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของแต่ละมหาวิทยาลัยยังเน้นการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นมากกว่าการให้ความรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับญี่ปุ่น และถึงแม้จะมีการเปิดการเรียนการสอนญี่ปุ่นศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาแล้วก็ตาม แต่ยังมีข้อจำกัดในการผลิตความรู้หลายประการ สะท้อนให้เห็นถึงการขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านญี่ปุ่นศึกษาที่มีความรู้ภาษาญี่ปุ่น

ดังนั้น จึงควรมุ่งเน้นที่จะใช้ทักษะ และทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ไปสู่การศึกษาสังคมวัฒนธรรมญี่ปุ่น เพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่นหรือที่เรียกกันว่า “ญี่ปุ่นศึกษา” ให้ลึกซึ้งในหลายมิติเพิ่มเติมจากความรู้ด้านภาษาญี่ปุ่นให้กับสังคมไทยเพื่อให้นักศึกษามีความรู้รอบด้าน รู้เท่าทันความเป็นญี่ปุ่นในสถานะโลกเช่นปัจจุบัน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ใช้บัณฑิต และตอบสนองความต้องการของสังคม อันจะนำไปสู่การกระชับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นให้เป็นไปอย่างราบรื่นและแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นไป

3. การสำรวจสถานภาพความรู้และความเข้าใจ “ญี่ปุ่น” ของสังคมไทยจากวิทยานิพนธ์

ศูนย์ ญี่ปุ่นศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้เล็งเห็นความสำคัญในการสร้างความรู้ด้านญี่ปุ่นศึกษา และความสำคัญในการเร่งผลิตบุคลากรด้านญี่ปุ่นศึกษา เพื่อการขยายขอบเขตความรู้ด้านญี่ปุ่นศึกษาต่อไปในอนาคต อย่างยั่งยืนให้กับสังคมไทย โดยเฉพาะในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยจึงได้เปิดสอนหลักสูตรปริญญาโท สาขาญี่ปุ่นศึกษา เพื่อสร้าง

บุคลากรที่มีความรู้ชุดใหม่เกี่ยวกับ “ญี่ปุ่นศึกษา” ตั้งแต่เดือนสิงหาคม ปีการศึกษา 2556 ที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สามารถต่อยอดความรู้และสร้างความรู้ด้านญี่ปุ่นศึกษายุคใหม่ได้อย่างถูกต้องและถูกทิศทาง จำเป็นที่จะต้องมีการสำรวจหัวข้อและเนื้อหาในภาพรวมของวิทยานิพนธ์ปริญญาโทญี่ปุ่นศึกษาในปัจจุบัน เพื่อให้เห็นถึงพรมแดนของความรู้ อันหมายรวมถึงถึงความเข้าใจในข้อจำกัดและข้อดีของความเข้าใจญี่ปุ่นศึกษาของสังคมไทยในปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การค้นพบประเด็นที่ควรศึกษาต่อไปเพื่อขยายความรู้ญี่ปุ่นศึกษาในอนาคต

งานวิจัยนี้จึงได้รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ผลงานการศึกษาวิตถานิพนธ์ด้านญี่ปุ่นศึกษา ของหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษา ของมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติที่มีหน่วยงานที่เกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษา จำนวน 3 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยจะศึกษาพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของความรู้ความเข้าใจ “ญี่ปุ่น” ที่เชื่อมโยงกับบริบทของสังคมวัฒนธรรม เพื่อให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีผลต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจ “ญี่ปุ่น” ในเรื่องต่างๆ อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจถึงขอบเขตความใส่ใจเรียนรู้ หรือความสนใจที่จะรู้เรื่อง “ญี่ปุ่น” ในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย รวมถึงจะศึกษาเอกสารเชิงวิเคราะห์ อันจะทำให้เห็นถึงข้อเด่นและข้อด้อยในความรู้ความเข้าใจ “ญี่ปุ่น” ของสังคมไทยที่ผ่านมา เพื่อที่จะนำไปสู่การแสวงหาแนวทางการศึกษาที่จะเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจ “ญี่ปุ่น” ในด้านที่ยังขาดตกบกพร่อง และศึกษาในด้านที่ยังไม่มีความรู้และความเข้าใจ เพื่อเป็นแนวทางประเด็นปัญหาเพื่อศึกษาค้นคว้าต่อไป

งานวิจัยนี้เลือกใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล และจัดกลุ่มข้อมูลแบ่งตามช่วงเวลา และ หัวข้อตามรูปแบบการศึกษาของ วรเวศม์ สุวรรณระดา (ศิริพร วัชชวัลคุ และคณะ, 2548) กล่าวคือใช้คำว่า “ญี่ปุ่น” เป็นคำสำคัญในการสืบค้นจากฐานข้อมูลรวบรวมวิทยานิพนธ์ไทยในโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (<http://tdc.thailis.or.th/tdc/>) ที่เผยแพร่ออนไลน์ รวมถึงการเดินทางเพื่อสืบค้นและรวบรวมข้อมูลโดยตรงจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ที่ห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่ง ดังกล่าวข้างต้น โดยกำหนดขอบเขตงานวิทยานิพนธ์ถึงปี พ.ศ. 2553 และนำข้อมูลดังกล่าววิเคราะห์สังเคราะห์ประมวลความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษา เชิงสังคมวิทยาและประวัติศาสตร์ โดยแยกพิจารณาในประเด็นของปริมาณหัวข้องานวิทยานิพนธ์ และพิจารณาความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ความเปลี่ยนแปลงบทบาทความสัมพันธ์ ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในมิติต่างๆ ซึ่งเป็นการผสมผสานรูปแบบการศึกษาของ พันเอกหญิงนงลักษณ์ ลิ้มศิริ (ศิริพร วัชชวัลคุ และคณะ, 2548) ร่วมกับการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณ หัวข้องานวิทยานิพนธ์ และช่วงเวลา ตามแบบการศึกษาของ วรเวศม์ สุวรรณระดา (ศิริพร วัชชวัลคุ และคณะ, 2548) และในการจัดกลุ่มความรู้จากงานวิทยานิพนธ์ จะทำโดยศึกษาในเชิงปริมาณควบคู่กับการวิเคราะห์เนื้อหาวิทยานิพนธ์ โดยการแบ่งกลุ่มเชิงปริมาณจะพิจารณาจากสาขาวิชาที่ผู้เขียนสังกัดอยู่ แต่การแบ่งกลุ่มเนื้อหา จะใช้เกณฑ์การแบ่งกลุ่มของ Nippon Decimal Classification (NDC) 9th ed.

-2nd Categories- เนื่องจากมีความละเอียดและสอดคล้องกับบริบทสังคมของประเทศญี่ปุ่น อีกทั้งเพื่อสร้างความคุ้นเคยการแบ่งฐานข้อมูลแบบญี่ปุ่น ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่ต้องการค้นคว้าวิจัยโดยใช้ฐานข้อมูลจากห้องสมุดในประเทศญี่ปุ่น

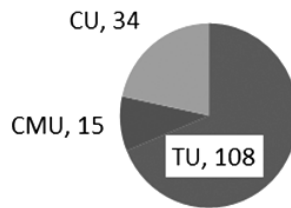
อีกทั้งงานวิจัยนี้ ได้มีการตรวจสอบผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงวิพากษ์และการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านญี่ปุ่นศึกษา ตัวแทนเครือข่ายนักวิชาการด้านญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย เช่น ตัวแทนที่ปรึกษาคณะกรรมการสมาคมญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย, ตัวแทนคณาจารย์ที่รับผิดชอบหลักสูตรญี่ปุ่นศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม รวมถึงร่วมอภิปรายและรับฟังข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาสรุปความคิดรวบยอดของงานวิจัยอีกด้วย

4. ผลสำรวจพรมแดนความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่นจากงานวิทยานิพนธ์ในมหาวิทยาลัยของไทย

4.1 จำนวน และหมวดหมู่เนื้อหาวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับญี่ปุ่น

ผลงานวิจัยเพื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท มีสองแบบคือ การค้นคว้าอิสระ และวิทยานิพนธ์ แต่ในงานวิจัยนี้สืบค้นเฉพาะจำนวนของงานวิทยานิพนธ์ ซึ่งค้นพบทั้งหมด 157 เล่ม (พ.ศ. 2517-2553) เป็นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (TU) จำนวน 108 เล่ม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (CU) จำนวน 34 เล่ม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (CMU) จำนวน 15 เล่ม แสดงอัตราส่วนได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิวงกลมแสดงอัตราส่วนงานวิทยานิพนธ์ในแต่ละมหาวิทยาลัย

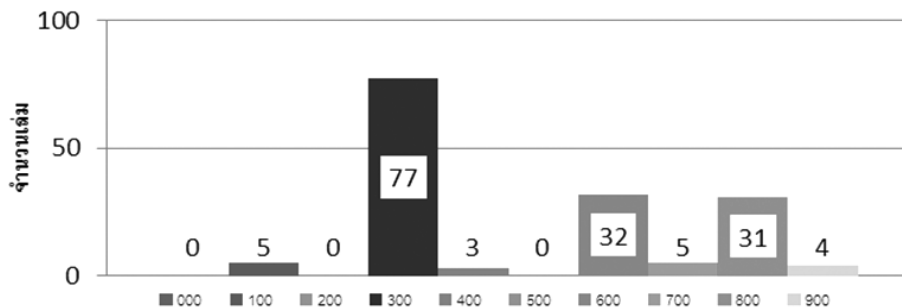


ภาพที่ 1 : แผนภูมิวงกลมแสดงอัตราส่วนงานวิทยานิพนธ์ในแต่ละมหาวิทยาลัย

จากข้อมูลข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า สาขา วิชาญี่ปุ่นศึกษา คณะศิลปศาสตร์ เป็นฐานกำลัง สำคัญในการผลิตองค์ความรู้ด้านญี่ปุ่นศึกษาให้กับ สังคมไทย

เมื่อพิจารณาหมวดหมู่กลุ่มเนื้อหาของ งานวิทยานิพนธ์ โดยยึดเกณฑ์การแบ่งหมวดหมู่ ของ Nipon Decimal Classification (NDC) 9th ed. categories² ที่ใช้ในการจัดทำเป็นฐานข้อมูล สำหรับสืบค้นในห้องสมุดของประเทศญี่ปุ่น ได้ผล การศึกษาดังแผนภูมิต่อไปนี้

จำนวนวิทยานิพนธ์ทั้งหมดแยกตามหมวด



ภาพที่ 2 : แผนภูมิแสดงจำนวนวิทยานิพนธ์ทั้งหมดแยกตามหมวด

กล่าวคือ มีงานวิทยานิพนธ์ในหมวด 300 ด้านสังคมศาสตร์ (Social Science) มากที่สุด จำนวน 77 เล่ม รองลงมาเป็นวิทยานิพนธ์ในหมวด

600 ด้านอุตสาหกรรมและการค้า (Industry and Commerce) จำนวน 32 เล่ม และ 800 ด้านภาษา (Language) มากเป็นลำดับที่สาม จำนวน 31 เล่ม

² 00... เบ็ดเตล็ดหรือความรู้ทั่วไป (General works) วิชาความรู้ที่ไม่อาจจัดไว้ในหมวดใดๆ, 01...บรรณานุกรมและบัญชีรายการ (แค็ตตาล็อก), 100 ปรัชญา (Philosophy), 200 ประวัติศาสตร์ทั่วไป, 300 สังคมศาสตร์ (Social Science), 400 วิทยาศาสตร์ (Natural Science) , 500 เทคโนโลยี และ วิศวกรรมศาสตร์ (Technology, Engineering), 600 อุตสาหกรรมและการค้า (Industry and Commerce), 700 ศิลปกรรม, วิจิตรกรรม (The arts, Fine arts), 800 ภาษาศาสตร์ (Language), 900 วรรณคดี (Literature)

ในขณะที่งานวิจัยหมวดอื่นๆ คือ 100 ด้านปรัชญา (Philosophy), 400 ด้านวิทยาศาสตร์ (Natural Science), 700 ด้านศิลปะ (The Arts, Fine Arts), 900 ด้านวรรณคดี (Literature) มีไม่เกิน 5 เล่ม และไม่มีงานวิทยานิพนธ์ในหมวด 000 งานทั่วไป (General Work), 200 ประวัติศาสตร์ทั่วไป (General History) และ 500 วิศวกรรม (Technology Engineering)

แต่ทว่า เมื่อพิจารณาการแบ่งเนื้อหาในแต่ละหมวดออกเป็นกลุ่มย่อย จะเห็นได้ว่าการศึกษเกี่ยวกับญี่ปุ่นที่ผ่านมานางานวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย เป็นการมุ่งเน้นศึกษาญี่ปุ่นด้านภาษาญี่ปุ่น (81...) มากที่สุด รวม 31 เล่ม รองลงมา คือ การศึกษาด้านเศรษฐกิจ

(33...) รวม 20 เล่ม ลำดับที่สาม คือ ด้านสังคม (36...) และด้านการเมืองการปกครอง (31...) รวมด้านละ 14 เล่ม

4.2 จำนวนวิทยานิพนธ์กับบริบททางสังคม

เมื่อพิจารณาจำนวนวิทยานิพนธ์ในแต่ละปี จะเห็นได้ว่างานวิทยานิพนธ์ด้านญี่ปุ่นศึกษา เริ่มมีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และได้มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากในปี พ.ศ. 2545 และหากพิจารณาปริมาณงานและความต่อเนื่องของงานวิจัย จะเห็นได้ว่าสามารถแบ่งช่วงการศึกษาเกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษาได้เป็นสามช่วง ดังต่อไปนี้



ภาพที่ 3 : แผนภูมิแสดงจำนวนวิทยานิพนธ์แยกตามปี พ.ศ.

1. ช่วงแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2517-2529 เป็นช่วงที่เริ่มมีวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับญี่ปุ่น แต่มีจำนวนเพียง 1 หรือ 2 เล่ม และไม่ได้มีอย่างต่อเนื่อง จะมีวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับญี่ปุ่นเฉพาะในปี พ.ศ. 2517 พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2523 (3 เล่ม)

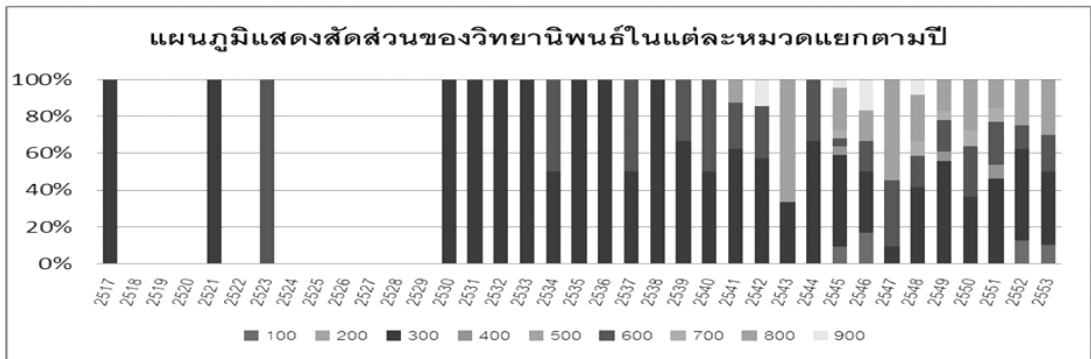
2. ช่วงที่สอง ระหว่างปี พ.ศ. 2530-2540 เป็นช่วงที่มีวิทยานิพนธ์อย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีจำนวนไม่มากนัก เฉลี่ยไม่เกิน 4 เล่ม หลังจากทิ้งช่วงไปในระหว่าง ปี พ.ศ. 2534-2539 (19 เล่ม)

3. ช่วงที่สาม ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2553 เป็นช่วงที่มีวิทยานิพนธ์เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยในปี พ.ศ. 2541 เป็นปีที่มีจำนวนวิทยานิพนธ์เพิ่มขึ้นเป็น 8 เล่ม มีจำนวนลดลงอย่างมากในปี พ.ศ. 2543 แต่ในปีถัดมาก็มีจำนวนเพิ่มขึ้น และอีกสองปีถัดมา ในปี พ.ศ. 2545 ก็มีจำนวนวิทยานิพนธ์มากที่สุด จำนวน 22 เล่ม พ.ศ. 2546 จะมีจำนวนลดลงอีกครั้ง เหลือเพียง 6 เล่ม แต่ ในปี พ.ศ. 2548 ก็กลับมีเพิ่มมากขึ้นเป็น จำนวน 18 เล่ม และหลัง

จากนั้นก็มีจำนวนวิทยานิพนธ์มากกว่า 8 เล่มอย่างต่อเนื่อง (135 เล่ม) โดย ผลงานส่วนใหญ่เป็นผลงานของสาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา คณะศิลปศาสตร์เป็นหลัก

และเมื่อพิจารณาหมวดหมู่เนื้อหา จะพบว่า งานในหมวด 300 ด้านสังคมศาสตร์ (Social

Science) และหมวด 600 ด้านอุตสาหกรรมและการค้า (Industry and Commerce) จะมีในทั้งสามช่วง ส่วนวิทยานิพนธ์ในหมวด 800 ด้านภาษา (Language) และงานในหมวดอื่นๆ เริ่มปรากฏตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นช่วงที่สาม ดังแผนภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 4 : แผนภูมิแสดงสัดส่วนของวิทยานิพนธ์ในแต่ละหมวดแยก

ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงจำนวนของวิทยานิพนธ์ดังกล่าว อาจเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งหน่วยงานที่สนับสนุนด้านญี่ปุ่นศึกษา การเปิดหลักสูตรปริญญาโทด้านภาษาญี่ปุ่น วรรณคดีญี่ปุ่น และญี่ปุ่นศึกษาในมหาวิทยาลัยของไทย โดยเฉพาะการศึกษาในช่วงที่สาม ตั้งแต่หลังปี พ.ศ. 2540 เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับการเปิดหลักสูตรสาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวคือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้เปิดสอนวิชาภาษาญี่ปุ่นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 และมีการพัฒนาเป็นสถาบันญี่ปุ่นศึกษาและเป็นสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ในปี พ.ศ. 2526 และเปิดสอนญี่ปุ่นศึกษาในระดับปริญญาโท ในปี พ.ศ. 2540 และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็ได้เปิดสอนระดับปริญญาโท ด้านภาษาและวรรณคดีญี่ปุ่น ในปี พ.ศ. 2541 และเปิดสอนด้านการสอนภาษาญี่ปุ่น ปี พ.ศ. 2550 สิ่งนี้จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้งานวิทยานิพนธ์

เกี่ยวกับญี่ปุ่นมีอย่างต่อเนื่องและหลากหลายขึ้นนั่นเอง

4.3. ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของประเด็นศึกษาในงานวิทยานิพนธ์

4.3.1 ช่วงแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2517-2529 (3 เล่ม)

การศึกษาในช่วงแรก ล้วนศึกษาเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น ด้านธุรกิจการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะบทบาทและความสัมพันธ์กับประเทศในกลุ่มอาเซียน เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสนใจบทบาทของญี่ปุ่น ในฐานะเข้ามาลงทุนหรือทำการค้า ในขณะที่ไทยและประเทศในกลุ่มอาเซียนเป็นฝ่ายตอบสนองการลงทุนและการค้าเหล่านั้น เป็นการศึกษาเชิงรับ เพื่อเข้าใจญี่ปุ่นในฐานะประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1) ชูเกียรติ บัณจุวงศ์. 2517. *การดำเนินนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น*. สาขาวิชารัฐศาสตร์ทางการทูต. คณะรัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

2) ภรณ์ กาญจนะพังคะ. 2521. *ธุรกิจร่วมในประเทศไทย (ศึกษาเฉพาะกรณี ธุรกิจร่วมทุนญี่ปุ่น-ไทย)*. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. คณะเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

3) พัฒน์ กมลวาทินิส. 2523. *การค้าระหว่างประเทศญี่ปุ่นและประเทศในกลุ่มอาเซียน*. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. คณะเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

4.3.2. ช่วงที่สอง ระหว่างปี พ.ศ. 2530-2540 (19 เล่ม)

งานวิทยานิพนธ์ในช่วงนี้ มีประเด็นการศึกษาหลากหลายด้านเพิ่มขึ้น ทั้งด้านการสื่อสารมวลชน กฎหมาย การใช้ชีวิตของผู้ข้ามพรมแดน การเกษตร เป็นการศึกษาที่แสดงให้เห็นการพยายามเข้าใจญี่ปุ่น เปลี่ยนบทบาทความสัมพันธ์จากผู้รองรับการลงทุนมาเป็นการรุกทางด้านการค้าเช่น

4) ละเอียด ศิลาน้อย. 2534. *การประเมินผลการใช้สื่อของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในตลาดญี่ปุ่น*. สาขาวิชาสื่อสารมวลชน. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

5) आयुธ สมานเดชา. 2534. *อำนาจหน้าที่ของอัยการสูงสุด: ศึกษาเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น*. สาขาวิชานิติศาสตร์. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

6) มะลิวรรณ เดชาฤทธิ์. 2537. *การศึกษานโยบายและแผนการสื่อสารโครงข่ายบริการสื่อสารร่วมระบบดิจิทัล เปรียบเทียบประเทศไทย*

และประเทศญี่ปุ่น. สาขาวิชาสื่อสารมวลชน. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

7) นกมลชาติประเสริฐ. 2540. *การศึกษาการเปิดรับ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยของนักศึกษาไทยในประเทศญี่ปุ่น*. สาขาวิชาสื่อสารมวลชน. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

8) สุพรรณ ปัญญาฟู. 2540. *อิทธิพลของความขึ้นลัมพัทธ์ อุณหภูมิและการใช้สารเคมีควบคุมเชื้อราระหว่างการเก็บรักษา ที่มีผลต่อคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวญี่ปุ่น*. สาขาวิชาวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว. คณะเกษตรศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อีกทั้ง ยังมีงานที่ศึกษาญี่ปุ่นในเชิงเปรียบเทียบ เพื่อหาข้อดีที่จะนำมาเป็นต้นแบบให้กับสังคมไทย เช่น

9) โกศล ปราคำ. 2530. *การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลระดับท้องถิ่นของการประถมศึกษาในประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

10) ลัดดา จาริกสถิตย์วงศ์. 2535. *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบรรษัทข้ามชาติ ศึกษาเฉพาะกรณีบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา*. สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์. คณะสังคมสงเคราะห์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

11) กนกวรรณ บุษบกแก้ว. 2539. *การถ่ายทอดเทคโนโลยีในการประกอบรถยนต์ กรณีศึกษาเปรียบเทียบบริษัทจากประเทศญี่ปุ่นและบริษัทจากประเทศเยอรมนี*. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. คณะเศรษฐศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

12) ปราณี รักไทยแสนทวี. 2539. การศึกษาเปรียบเทียบหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ไทยและญี่ปุ่นในระดับประถมศึกษา. สาขาวิชาประถมศึกษา. คณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นอกจากนี้ เริ่มมีงานที่ศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในมิติอื่นๆ และเริ่มมีผลงานวิทยานิพนธ์ที่แสดงให้เห็นการให้ความสนใจ และการเริ่มเกิดข้อกังขาเกี่ยวกับผลกระทบในการเป็นผู้รับเอาสินค้าและรับการลงทุนของญี่ปุ่นที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย เช่น

13) สุวรรณ สันคติประภา. 2532. พฤติกรรมการอ่านและการเลือกอ่านหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นของเด็กไทยในกรุงเทพมหานคร. สาขาวิชาสื่อสารมวลชน. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

14) ชลดา ไฉยเวทย์ศิริกุล. 2539. ผลกระทบของการลงทุนทางตรงจากญี่ปุ่นต่อดุลการค้าของไทยที่มีต่อญี่ปุ่น. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. คณะเศรษฐศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

15) พิมพ์พันธุ์ ศรีพิพิธ. 2540. การสื่อสารในองค์การและความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานคนไทยในบริษัทข้ามชาติญี่ปุ่น. สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ. คณะนิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

16) สมใจ ตะเภาพงษ์. 2540. ญี่ปุ่นกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การขยายบทบาททางการเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางความมั่นคงในทศวรรษ 1970-1990. สาขาวิชาการระหว่างประเทศและการทูต. คณะรัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

4.3.3 ช่วงที่สาม ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2553 (135 เล่ม)

วิทยานิพนธ์ในช่วงนี้เริ่มมีการศึกษาในด้านการทำงานร่วมกัน ผลกระทบต่างๆ รวมถึงความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม เริ่มมองญี่ปุ่นในฐานะการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน เช่น

17) สุนนททิพย์ ใจเหล็ก. 2541. การศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพของชีวิตการทำงานของลูกจ้างในบริษัทไทยกับลูกจ้างในบริษัทข้ามชาติญี่ปุ่น. สาขาวิชาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการ. คณะสังคมสงเคราะห์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

18) พิพัฒน์ นรจรรย์ยางกูร. 2541. การให้อำนาจพนักงานอัยการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนผู้เสียหายในคดีมลพิษ. สาขาวิชานิติศาสตร์. คณะนิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

19) ชาศรีย์นรทิพย์ เสวิกุล. 2542. การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทและจุดประสงค์ของความช่วยเหลือจากอเมริกาและญี่ปุ่นต่อประเทศไทยในช่วงปี 1970-1980. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการเงินระหว่างประเทศ. คณะเศรษฐศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

20) จริยา อธิวรกุล. 2542. ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับและการแสดงออกของตนและการใช้อำนาจ กับความผูกพันต่อองค์การเปรียบเทียบระหว่างผู้บริหารชาวไทย และชาวญี่ปุ่น ในบริษัทข้ามชาติ. สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์กร. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เริ่มมีการศึกษา ด้านวรรณคดี ด้านภาษาศาสตร์ ด้านสังคมวัฒนธรรม รวมถึงมีผลงานของชาวญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นอีกด้วย ซึ่งผลงานในด้านภาษาศาสตร์ ก็จะมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น

21) ไตชิยุกิ นะกะงะวะ. 2541. การแปลตามวจนลีลาของเสียงนาสิกท้ายพยางค์ในภาษาไทยของนักศึกษาญี่ปุ่น. สาขาวิชาภาษาศาสตร์. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

22) โทชิคะซุ ซาซากิ. 2541. *การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างเงินเดือน และการบริหารระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนของประเทศญี่ปุ่น*. สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง. คณะรัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

23) โยชิโกะ ยามาโมโน. 2542. *ภาพเมืองไทยที่สะท้อนในไฮกุที่เขียนโดยชาวญี่ปุ่นในประเทศไทย*. สาขาวิชาไทยศึกษา. คณะอักษรศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

24) วิชยดา แก้วเอียน. 2543. *การศึกษาหน่วยเสริมท้ายประโยค YO จากการรับรู้ของผู้ฟัง*. สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

25) สุวพรรณ ครุฑเมือง. 2544. *การศึกษาพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นในมหาวิทยาลัยไทย*. สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

26) สุดสวาท จันทร์ดำ. 2544. *ความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ของข้าวในสังคมวัฒนธรรมญี่ปุ่น*. สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

27) เกรียงไกร พัฒนกุลโกเมธ. 2549. *แนวคิดบริบททางสังคม และบริบททางวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนของสตูดิโอจิบลิ*. สาขาวิชาสื่อสารมวลชน. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทั้งนี้ การศึกษาด้านภาษา แบ่งได้เป็นสองรูปแบบคือ การศึกษาโครงสร้างภาษา กับ การศึกษาการใช้ภาษา ซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาที่สะท้อนความรู้สึกนึกคิดของชาวญี่ปุ่น มีเพิ่มมากขึ้น

28) รัตน์จิต ทองเปรม. 2545. *การใช้ kanoo hyoogen [v.(e.) rurareru] และ [v.dic. form koto ga dekiru] ในภาษาญี่ปุ่น*. สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

29) รัฐกิตติ เลิศวิทวาณิช. 2545. *การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเจรจาต่อรองของญี่ปุ่น-ไทย*. สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

30) วัชรชัย ขอบเหลือง. 2547. *กลวิธีการสื่อสารโดยการพูดอ้อมในภาษาญี่ปุ่น*. สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

31) วรวรรณ เฟื่องขจรศักดิ์. 2548. *การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการขอโทษของคนญี่ปุ่นและคนไทย*. สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

32) วันวิสาข์ กุลภัทรนิรันดร์. 2549. *การเปรียบเทียบโครงสร้างและกลวิธีการโต้แย้งในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย*. สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เริ่มมีการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ การศึกษาจากมุมมองของชาวไทย จะมองชาวญี่ปุ่นในฐานะลูกค้า เป็นแหล่งรายได้ หากแต่ในมุมมองของชาวญี่ปุ่นจะศึกษาในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนญี่ปุ่นที่พึ่งได้รับจากไทย สะท้อนการมีมุมมองที่แตกต่างและสวนทางกันระหว่างคนไทยกับคนญี่ปุ่น

33) ประเทือง หงสรานากร. 2549. *ความต้องการ และความพร้อมในการสนองตอบความต้องการเรื่องการท่องเที่ยวแบบพำนักรถเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมโดยชุมชน*

ไทย กรมศึกษากลุ่มลูกค้าเป้าหมายคนญี่ปุ่นวัยเกษียณ. สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

34) ภาณี ศรีอาจ. 2549. *สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่นในสถานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว กรมศึกษาโครงการริเออี ลุมพินี เรสซิเดนซ์ กรุงเทพมหานคร. สาขาวิชาเคหการ. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

35) ริชา ทาคาฮาชิ. 2551. *ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นในประเทศไทย. สาขาวิชาการพัฒนาระบบสาธารณสุข. คณะวิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

36) โมโมโกะ ทากิฮาระ. 2552. *คุณภาพชีวิตในการพำนักระยะยาวของชาวญี่ปุ่นในของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นที่พำนักระยะยาว เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา. คณะบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*

ประเด็นการศึกษาด้านญี่ปุ่นศึกษาจากวิทยานิพนธ์ ในระดับบัณฑิตศึกษาที่ค้นพบทั้งหมดข้างต้น ล้วนเป็นการศึกษาเพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบัน มีประเด็นการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับไทย หรือบทบาทของญี่ปุ่นที่มีต่อสังคมโลกในขณะนั้นๆ ทั้งนี้การศึกษาส่วนใหญ่ล้วนเป็นการศึกษาญี่ปุ่นในแง่ของผลประโยชน์เชิงธุรกิจ และสิ่งที่น่าสังเกตคือ งานวิทยานิพนธ์ของสาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นแหล่งความรู้สำคัญด้านญี่ปุ่นศึกษา ในช่วงหลังกลายเป็นการศึกษาด้านภาษามากขึ้น

6. บทสรุปประเด็นการศึกษาด้านญี่ปุ่นศึกษาที่ควรศึกษาต่อไปในอนาคต

สุริชัย หวันแก้ว (2550) นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านญี่ปุ่นศึกษา กล่าวไว้ว่า ในปัจจุบันนี้เราอาศัยอยู่ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเป็นการอยู่ร่วมกันของชุมชนมนุษย์ในโลก อีกทั้งเราอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยวิกฤตปัญหา ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดความไม่แน่นอนหรือปรากฏการณ์หลายอย่างที่ไม่เคยพบเจอมาก่อน เช่น โรคระบาดที่คาดไม่ถึง ภัยพิบัติในรูปแบบใหม่ต่างๆ สิ่งเหล่านี้ทำให้ภาพลักษณ์ญี่ปุ่นที่เรารู้จักเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ญี่ปุ่นศึกษามีฐานะเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นเดียวกัน กล่าวคือการที่จะศึกษาญี่ปุ่น ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนหัวข้อ มุมมอง แนวคิด และวิธีการศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ใหม่ๆ เหล่านี้ได้อย่างลึกซึ้งถูกต้อง

แต่ทว่า ประเด็นการศึกษาด้านญี่ปุ่นศึกษาจากวิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษาที่ค้นพบข้างต้น ยังไม่ค่อยมีการศึกษาโดยมองญี่ปุ่นในฐานะเพื่อนร่วมโลกที่อยู่ในสภาวะโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยวิกฤตปัญหา เพื่อเรียนรู้ที่จะหาทางรับมือหรือป้องกันปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดในอนาคตร่วมกันเท่าที่ควร อีกทั้งยังเห็นได้ว่า มีแนวโน้มที่จะมีงานวิทยานิพนธ์ด้านภาษาและวรรณคดีเพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้ ดังที่นักวิชาการได้กล่าวข้างต้นว่า การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษานั้น มีปัจจัยแวดล้อมหลายประการ ทั้งในส่วนของนักศึกษา และผู้เชี่ยวชาญที่จะชี้แนะ รวมถึงการบริหารจัดการระบบการศึกษา อีกทั้งการศึกษารุ่นนี้ใช้วิธีทาง

สถิติโดยการคำนวณร้อยละอย่างง่ายเพียงบางส่วน แสดงในงานวิจัยนี้ ก็คือการสะท้อนให้เห็นว่าความสำคัญในการสืบค้นอาจจะไม่ครอบคลุมงานพยายามที่จะสร้างความรู้ด้านญี่ปุ่นศึกษา ให้เป็นไปด้านญี่ปุ่นศึกษาทั้งหมด แต่ก็กล่าวได้ว่าสามารถ ในทิศทางที่เป็นประโยชน์สูงสุดให้กับสังคมไทย ให้สะท้อนให้เห็นสถานภาพการศึกษาด้านญี่ปุ่นศึกษา มีความสมดุล ไม่เอียงไปเฉพาะความรู้ด้านภาษา ก็ในระดับบัณฑิตศึกษาของไทยให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งที่นักวิชาการด้านญี่ปุ่นศึกษาทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน

เอกสารอ้างอิง

- ศิริพร วัชชวัลคุ และ คณะ. (2548). เอกสารหลังการประชุมเรื่อง ความช่วยเหลือของญี่ปุ่น กับญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย. โครงการญี่ปุ่นศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เจแปนฟาวน์เดชั่น. กรุงเทพฯ.
- สุรัชย์ หวันแก้ว. (2550). “ญี่ปุ่นศึกษาในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง” และ “ญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย”. เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยครั้งที่ 1 สังคมศาสตร์ 1. 2-4.
- อรรถจักร สัตยานุรักษ์. 2545. นิเวศประวัติศาสตร์: พรมแดนความรู้. โครงการจัดพิมพ์คปไฟ. กรุงเทพฯ.
- エックアリヤスイリ、エックナリン(2008)「体高等教育機関の日本語専攻カリキュラム開発に関する研究—プリンス・オブ・ソンクラー大学を例に—」『日本言語文化研究会論集—特定課題研究報告』第4号、政策研究大学院大学
- ダムロンチャイ、ナリーヌต(2013)「タイにおける日本語の人材: 今、そしてこれから」『所報』3号、盤谷日本人商工会議所
- 和田純 (2004) 「いごちの悪い共存時代」の文化交流—「地球規模の安全保障=共生」への参画をめざして—」『遠近』創刊号、国際交流基金
- McGray, Douglas. (2002). Japan's Gross National Cool. Foreign Affairs 120. 44-54.
- The Japan Foundation. (2008). Present Condition of Overseas Japanese-Language Education. Report on Japanese-Language Abroad 2006.
- < <http://www.jpjf.go.jp/j/japanese/survey/result/dl/gaiyo2006.pdf>> 8/7/2011
- The Japan Foundation. (2013). Present Condition of Overseas Japanese-Language Education. Report on Japanese-Language Education Abroad 2009. <http://www.jpjf.go.jp/j/japanese/survey/result/dl/survey_2009/gaiyo2009.pdf> 31/3/2013
- < <http://www.th.emb-japan.go.jp/th/relation/index.html>> 8/06/2010
- < http://www.tu-japanese.org/index.php?page=view_student_publish> 8/06/2010